

Q&A:

Vragen en antwoorden bij besluit van de gouverneur van 10 december 2021 betreffende invoering van permanent verbod op onttrekking van water uit onbevaarbare waterlopen

Deze Q&A moet samen worden gelezen met het **besluit permanent onttrekkingsverbod onbevaarbare waterlopen en publieke grachten** van 10 december 2021, uitgevaardigd door de gouverneur van de provincie Antwerpen.

Algemeen

Q: Welke maatregelen zijn van kracht met het besluit van 10 december 2021?

A: Voor alle onbevaarbare waterlopen en publieke grachten in de vermelde stroomgebieden (bijlage 1 van het besluit), uitgezonderd de categorie 1 waterlopen die in het groen staan weergegeven, geldt er vanaf 1 januari 2022 een onttrekkingsverbod. Tot de opheffing van het besluit mag geen water worden onttrokken uit deze onbevaarbare waterlopen en publieke grachten. Uitzondering hierop is het beperkt onttrekken van drinkwater voor het eigen vee dat nog buiten staat. Er is ook een uitzondering voor hulpdiensten in geval van nood (bijvoorbeeld de brandweer mag water gebruiken om een brand te blussen, maar niet voor een blusoefening). Ook zijn gemachtigde inrichtingen die water onttrekken via een gravitaire overloop vrijgesteld. Tenslotte kan in uitzonderlijke gevallen een fruitteler nog water onttrekken voor nachtvorstbestrijding. Ook voor deze uitzondering is een voorafgaande machtiging van de waterbeheerder vereist.

Q: Waarom is deze maatregel nodig?

A: Het onttrekkingsverbod wordt ingesteld voor de kleine, ecologisch zeer kwetsbare beken. Deze waterlopen hebben een beperkt debiet. Indien er onttrekkingen plaatsvinden, heeft dit logischerwijze meteen een grote impact, in het bijzonder op de ecologische kwaliteit waarbij onherstelbare schade kan optreden. Bovendien is de waterbeschikbaarheid in deze waterlopen zeer beperkt zodat de mogelijkheden tot onttrekking zonder schade te veroorzaken zeer beperkt zijn, in het bijzonder in drogere periodes.

Q: Waar kan ik de besluiten die momenteel van toepassing zijn voor de provincie Antwerpen terugvinden?

A: U kan de besluiten nalezen op de website van gouverneur Cathy Berx:

<https://www.gouverneurantwerpen.be/politiebesluiten.html> en op de website van de provincie Antwerpen: <https://www.provincieantwerpen.be/aanbod/dlm/dienst-integraal-waterbeleid/droogte/captatieverbod.html> die doorverwijst naar de website van de gouverneur.

Onttrekkingsverbod

Q: Wat betekent het onttrekkingsverbod uit onbevaarbare waterlopen en publieke grachten?

A: Dit is een verbod op het onttrekken (capteren) van water uit onbevaarbare waterlopen en publieke grachten. Met het besluit van 10 december 2021 is het onttrekkingsverbod geldig op de onbevaarbare waterlopen en publieke grachten in specifieke stroomgebieden.

Q: waar vind ik een actueel overzicht van alle onttrekkingsverboden?

A: Alle onttrekkingsverboden, permanent of tijdelijk van aard, worden weergegeven via een interactieve kaart: <https://www.provincieantwerpen.be/aanbod/dlm/dienst-integraal-waterbeleid/droogte/captatieverbod.html#actueel> (deze kaart wordt op 1/1/2022 bijgewerkt)

Deze kaart wordt dagelijks bijgewerkt en aangepast indien er een nieuw verbod wordt ingesteld of een geldend verbod wordt opgeheven.

Q: Wat zijn onbevaarbare waterlopen en publieke grachten?

A: Dit zijn waterlopen van 1^e, 2^e en 3^e categorie in beheer van een lokaal bestuur, een provincie, de Vlaamse Milieumaatschappij of polders en watering (indien van toepassing). De publieke grachten zijn grachten die omwille van het algemeen belang door het lokaal bestuur, polder of watering beheerd worden en als dusdanig worden aangeduid. Meer info is terug te vinden via deze link: <https://www.vlaanderen.be/beheer-van-de-onbevaarbare-waterlopen>.

Q: Wat is het verschil tussen een onttrekkingsverbod en een captatieverbod?

A: Tot en met 2020 werd een verbod op onttrekking uit waterlopen een captatieverbod genoemd. Sinds 2021 wordt echter de meer correcte term 'onttrekkingsverbod' gebruikt, naar analogie met het nieuw uitvoeringsbesluit bij de wet onbevaarbare waterlopen (Belgisch Staatsblad, 28 juni 2021).

Q: Wat is het verschil tussen een permanent onttrekkingsverbod en een tijdelijk onttrekkingsverbod?

A: Een permanent onttrekkingsverbod wordt ingesteld zonder einddatum en staat los van de droogtetoestand. Dit verbod wordt enkel ingesteld voor kleine beken met een beperkt debiet die bovendien ecologisch zeer kwetsbaar zijn voor de gevolgen van verdroging en onttrekking. Voor alle overige stroomgebieden kan een onttrekkingsverbod enkel worden ingesteld ten gevolge van droogte. Hoewel ook deze verboden zonder einddatum worden ingevoerd worden deze als tijdelijk beschouwd omdat deze verboden aan het einde van de droogteperiode terug worden opgeheven.

Q: Tot wanneer is het permanent onttrekkingsverbod geldig?

A: Een permanent onttrekkingsverbod is ingesteld zonder einddatum en zal jaarrond van kracht blijven. Dus ook na het einde van de zomer en na het hydrologische droogteseizoen zal het onttrekkingsverbod van kracht blijven. Er is een jaarlijkse evaluatie van het permanent onttrekkingsverbod voorzien waarbij de noodzaak tot behoud van het verbod wordt bekeken. Indien uit deze evaluatie blijkt dat een bijsturing vereist is, zal aan de hand van een nieuw besluit van de gouverneur het onttrekkingsverbod worden bijgestuurd. Opheffing van het permanent onttrekkingsverbod is enkel mogelijk via een nieuw besluit van de gouverneur.

Q: Voor wie geldt het onttrekkingsverbod uit onbevaarbare waterlopen en publieke grachten?

A: Voor iedereen die binnen het aangewezen gebied water wenst te onttrekken uit de onbevaarbare waterlopen of publieke grachten.

Q: Wie is bevoegd voor de handhaving op dit besluit?

A: Toezicht en handhaving van dit besluit verloopt zoals geregeld door of in uitvoering van titel XVI van het decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid. Concreet betekent dit dat handhaving kan gebeuren door politiediensten en door gemachtigde toezichters van de waterloopbeheerder. Bij de provincie, dienst Integraal Waterbeleid, werken gemachtigde toezichters op het terrein die kunnen handhaven op dit besluit.

Q: Wie kan worden verwittigd bij het vaststellen van een overtreding?

A: Wanneer een onttrekking wordt opgemerkt, kan de politie rechtstreeks worden verwittigd voor een interventie. Daarnaast kan ook de dienst integraal waterbeleid worden verwittigd aangezien ook hun medewerkers handhavingsbevoegdheid hebben. Contacteer hiervoor de [districtsverantwoordelijke of controleur](#) van uw gemeente.

Indien er onzekerheid is of een onttrekking een inbreuk is op een actueel verbod kan rechtstreeks contact worden opgenomen met de droogtecoördinator van provincie Antwerpen via kris.huijskens@provincieantwerpen.be of 03 240 54 71.

Q: Wat zijn de gevolgen van een overtreding?

A: Wanneer een PV wordt opgemaakt wordt dit overgemaakt aan het bevoegd parket. Het parket staat in voor de strafvordering.

Q: Wordt een vijver in een (provinciaal) domein in dit verband beschouwd als een onbevaarbare waterloop?

A: Neen, een vijver is geen onbevaarbare waterloop en daar geldt het onttrekkingsverbod dus niet. Vijverwater is omwille van het grote gevaar voor o.m. botulisme niet geschikt voor het besproeien van gewassen voor menselijke en mogelijk ook dierlijke consumptie. Daarnaast staat vijverwater doorgaans in verbinding met het grondwater. In dat geval wordt een onttrekking als grondwateronttrekking beschouwd en dient de regelgeving tot onttrekking van grondwater te worden gevolgd. Meer info: <https://www.vmm.be/water/grondwater/gebruik>.

Q: Mag mijn vijver nog in verbinding staan met de onbevaarbare waterlopen waar het verbod geldt?

A: Nee, dit is niet toegelaten. Wanneer er voor de vijver via een verbinding water onttrokken wordt uit de onbevaarbare waterloop wordt dit ook beschouwd worden als een vorm van onttrekking. Uitzondering hierop is: een door de bevoegde waterloopbeheerder gemachtigde onttrekking via een gravitaire overloop met vaste hoogte die er voor zorgt dat er enkel een onttrekking gebeurt wanneer een minimale hoogte van de waterkolom van 30 cm verzekerd wordt.

Alternatieve waterbronnen

Een overzicht van alternatieve waterbronnen in Vlaanderen is samengevat op volgende website: <https://waterradar.be/>

Q: Klopt het dat, in omstandigheden van droogte, Aquafin water aanbiedt tegen betaling? Zoja, waar kan ik hierover meer informatie krijgen?

A: Het klopt inderdaad dat Aquafin effluent ter beschikking stelt om in tijden van droogte toch nog water beschikbaar te stellen voor noodzakelijke toepassingen. In verschillende waterzuiveringsinstallaties kunnen bedrijven die daarvoor een contract afsloten met Aquafin, voor een forfaitaire vergoeding, gezuiverd afvalwater ophalen. Het effluentwater is geschikt voor toepassingen waarvoor geen drinkwaterkwaliteit vereist is. Het is niet geschikt voor menselijke consumptie, sanitaire toepassingen, rechtstreekse of onrechtstreekse besproeiing van groenten die rauw geconsumeerd worden, noch voor rechtstreekse besproeiing van fruit. Om risico's op het vlak van voedselveiligheid te vermijden, zullen afspraken worden gemaakt over de kwaliteitsbewaking van het effluentwater.

Meer info hierover kan u hier vinden: <https://www.aquafin.be/nl-be/partners-en-bedrijven/gezuiverd-afvalwater/voor-landbouwers-en-gemeenten>.

Q: Levert Pidpa ook gratis water aan landbouwers?

A: Ja, Pidpa biedt ook gratis water aan landbouwers bij een aantal drinkwater productie-installaties. Het gaat om water dat wordt gebruikt voor de spoeling van hun systemen maar niet bruikbaar is om drinkwater van te maken.

Het afhalen van dit water is gratis, er dient echter steeds op voorhand te worden gereserveerd bij Pidpa.

Verdere informatie in verband met de kwaliteit van het water en de reserveringsprocedure staan hier:

<https://clicktime.symantec.com/34Ru98jeAFmkq7TcstqogWo6H2?u=https%3A%2F%2Fwww.pidpa.be%2Fnieuws%2Fgratis-irrigatiewater-voor-landbouw>

Q: is onttrekking op de bevaarbare waterwegen toegelaten in de aangeduide stroomgebieden?

A: Ja, een permanent of tijdelijk onttrekkingsverbod is enkel van toepassing op de onbevaarbare waterlopen en publieke grachten.

Er geldt een meldingsplicht voor captaties tot 500 m³/jaar (de som van alle captaties per gebruiker), en een vergunningsplicht voor captaties boven 500 m³/jaar. De procedures en formulieren daarvoor zijn te vinden op: <https://www.vlaamsewaterweg.be/watercaptatie>.

Q: Is het mogelijk om bemalingswater in te zetten als alternatieve bron?

A: De voorwaarden in artikel 5.53.6.1.1. van VLAREM II stellen dat als een bemaling tijdelijk noodzakelijk is om bouwkundige werken te kunnen uitvoeren, het de voorkeur verdient om het onttrokken grondwater terug in de grond te brengen zodat er netto minder grondwater opgepompt wordt.

In het ideale geval gebeurt dit door het water te retourneren via infiltratieputten, infiltratiebekkens of infiltratiegrachten. Helaas is dit met de huidige best beschikbare technieken niet op elke locatie mogelijk door ruimtegebrek of een te hoge kostprijs. Als retourbemaling niet mogelijk is moet het bemalingswater in eerste instantie afgeleid worden naar de dichtstbijzijnde waterloop of, in het geval er een gescheiden riolering is, naar de regenwaterafvoer. Enkel als voorgaande oplossingen niet haalbaar zijn, bijvoorbeeld door het veroorzaken van wateroverlast voor derden, mag er geloosd worden op de openbare riolering.

In tijden van klimaatverstoring en mogelijk langere periodes van droogte is het logisch dat het nuttig gebruik van grondwater te verkiezen is boven het lozen ervan in de riolering of een waterloop. Hergebruik van bemalingswater kan inderdaad nuttig zijn voor een aantal toepassingen zoals landbouw, veegwagens e.d. waar water niet noodzakelijk drinkbaar moet zijn. (Her)gebruik van het opgepompte water mag echter geen doel van een bemaling worden en kan dus enkel als de andere opties waarbij het grondwater terug in de grond gebracht wordt niet mogelijk zijn.

Voor het uitvoeren van een tijdelijke bemaling in het kader van bouwkundige werken moet de uitvoerder over een omgevingsvergunning beschikken voor deze activiteit (VLAREM rubriek 53.2, eventueel in combinatie met rubriek 53.11). Deze rubrieken hebben enkel betrekking op het verlagen van de grondwatertafel. Als het grondwater ook gebruikt wordt is hiervoor in de meeste gevallen bijkomend de rubriek 53.8 van toepassing. Met deze rubriek is ook het gebruik van het grondwater vergund. In de praktijk is voor de meeste bemalingen voor bouwkundige werken deze 2e rubriek niet

aangevraagd. Een vrijstelling van deze bijkomende rubriek bestaat wel voor huishoudelijk gebruik, eventueel via het aanvullen van de regenwaterput of het beregenen van particuliere tuinen, met een maximum van 500 m³/jaar.

Voor de levering van het bemalingswater aan niet-huishoudens bv. landbouwers of veegwagens is de rubriek 53.8 wel van toepassing. Gelet op de beperkte diepte van bemalingen, zal deze vaak minder diep zijn dan het locatiespecifieke dieptecriterium voor de rubriek 53.8 en volstaat voor een debiet tot 5 000 m³/jaar een melding voor de rubriek 53.8.1.a (klasse 3). Indien er meer dan 5 000 m³/jaar nuttig kan aangewend worden, of indien de bemaling dieper is dan het dieptecriterium, is een vergunning vereist. De eventuele vergunningsplicht kan nagegaan worden via het DOV loket rubriek 53.8.

Veel initiatiefnemers van bemalingen zijn zich echter nog niet bewust van deze mogelijkheid, zodat deze bijkomende rubriek meestal niet mee is opgenomen in de melding of vergunningsaanvraag. Dit betekent dat het inspelen op ad hoc-vragen van geïnteresseerde afnemers vaak officieel niet kan. Daarom kan, los van de mogelijkheden binnen het VLAREM-regeling, in periodes van extreme droogte, het gebruik van bemalingswater ook voor andere toepassingen dan huishoudelijk gebruik mogelijk gemaakt worden via een politiebepsluit dat de gouverneur uitvaardigt op basis van de provinciewet en waarbij, na een omstandige motivering, een tijdelijke gebruikstoelating verleend wordt.